

Situering

Op 2 december stelde de OESO de resultaten voor van het TALIS STARTING STRONG onderzoek waarbij in diverse landen medewerkers en verantwoordelijken van opvang- en onderwijsvoorzieningen voor kinderen van 0 tot 6 jaar¹ werden bevraagd over hun werk, opleiding, professionele ontwikkeling, jobtevredenheid, stress, dagelijkse omgang met de kinderen, Ook bij ons namen tal van kinderopvanglocaties en kleuterscholen deel aan het onderzoek.

De resultaten leveren een uniek beeld op over de Vlaamse kinderopvang. Voor het eerst komen immers de kinderbegeleiders en verantwoordelijken zelf aan het woord. Bovendien kunnen kenmerken van de Vlaamse kinderopvang en wat de kinderbegeleiders en verantwoordelijken doen en denken niet alleen vergeleken worden met de resultaten van andere landen, maar ook met de antwoorden uit het Vlaams kleuteronderwijs.

In het rapport dat de OESO lanceerde op 2 december 2025 gaat het onder meer over:

- de socio-demografische kenmerken van het personeel,
- de opleiding en de verdere professionele ontwikkeling van het personeel en hun noden aan professionele ontwikkeling,
- de structurele (kwaliteits)kenmerken van de voorzieningen
- de jobtevredenheid en stress
- de ondersteuning van de ontwikkeling van kinderen
- hoe de opvang omgaat met diversiteit (anderstaligheid, socio-economische kwetsbaarheid, andere herkomst, ...)

Ook al zijn de resultaten gebaseerd op een steekproef van voorzieningen, toch gaat het om antwoorden van 499 kinderbegeleiders en 125 verantwoordelijken en komen er zaken aan bod waar tot nu weinig over geweten was.

Hierna vermelden we de meest relevante bevindingen uit het onderzoek (met enkele geknipte figuren uit het rapport ter illustratie) en geven we aan wat Opgroeien daaruit leert en/of er mee doet/gaat doen.

Wat zijn de meest relevante resultaten volgens Opgroeien en hoe verhouden die zich tot lopend of gepland beleid?

1. Jobtevredenheid en waardering van de kinderbegeleiders

Wat concludeert het TALIS Starting Strong onderzoek?

Meer dan 97% van de kinderbegeleiders geeft aan dat ze waardering voelen van de kinderen en hun ouders. 95% geeft ook aan in het algemeen tevreden te zijn met zijn/haar job en zou zijn/haar opvanglocatie aanbevelen als een goede plaats om te werken. Weinigen (10,3%) zouden hun opvanglocatie willen ruilen voor een andere. Dat zijn positieve scores voor een sector die onder hoge druk staat en de voorbije jaren ook enkele crisissen gekend heeft.

Achter deze zeer positieve aspecten gaan echter een aantal aspecten schuil waar kinderbegeleiders minder tevreden over zijn. 49,2% vindt dat kinderbegeleiders niet maatschappelijk gewaardeerd worden, 45,6% is niet tevreden over het salaris. Bijna 28% is niet tevreden over andere arbeidsvoorwaarden. 22,3% zou -als ze opnieuw zouden kunnen kiezen- niet meer kiezen

¹ Door de OESO als ECEC-settings benoemd, voorzieningen van Early childhood Education & Care

voor een job in de sector. 19,2% van de kinderbegeleiders vermeldt een negatieve impact op de fysieke gezondheid, 12,8% signaleert een negatieve impact op de mentale gezondheid, 33% ervaart stress.

Gevraagd naar de prioriteiten die kinderbegeleiders zouden stellen indien er meer budget beschikbaar zou gesteld worden onthouden we dat 91,5% van de kinderbegeleiders veel belang zou hechten aan het verbeteren van de verloning en 86,3% het aanwerven van personeel om de ratio te verbeteren erg belangrijk vindt.

Wat betekent dit voor het Vlaams beleid kinderopvang?

- Opgroeien is verheugd dat zoveel kinderbegeleiders zo'n positief gevoel over hun werk hebben. Werken in de kinderopvang lijkt een mooie en zinvolle job te zijn.
- Opgroeien apprecieert het werk van de vele duizenden kinderbegeleiders en wil meewerken aan een betere maatschappelijke waardering. Want lage maatschappelijke waardering zet de aantrekkelijkheid van het beroep verder onder druk.
- De roep naar betere arbeidsvoorwaarden en een beter salaris is begrijpelijk. Dat is ook de reden waarom we werken aan betere statuten door meer plaatsen met volwaardige subsidies voor inkomenstarief (trap 2) te voorzien, door in de gezinsopvang een werknemersstatuut naar voor te schuiven en door verdere stappen te zetten naar een meer divers beroepenveld met diverse kwalificaties en doorgroeimogelijkheden zoals de Toekomstgroep voorstelde. Zeker de voorbije jaren werd sterk ingezet op een hoger aandeel IKT-plaatsen (zowel via nieuwe plaatsen als via omschakelingen) omdat loonvoorwaarden dan beter zijn.
- Om de jobtevredenheid te verbeteren volgen we uiteraard de impact op van de verbetering van de ratio en werken we aan het laten instromen van meer personeel (bv. via zij-instroom), zodat de werkdruk en -belasting verlaagt.
- De druk en belasting op kinderbegeleiders ligt niet alleen in het feit dat ze vaak voor veel kinderen moeten zorgen, maar ook omdat ze veel taken tegelijk moeten doen. De toekomstgroep stelde voor het beroepenveld meer te diversifiëren en om meer omkadering te voorzien. Die zaken zouden ook de belasting kunnen verlagen.

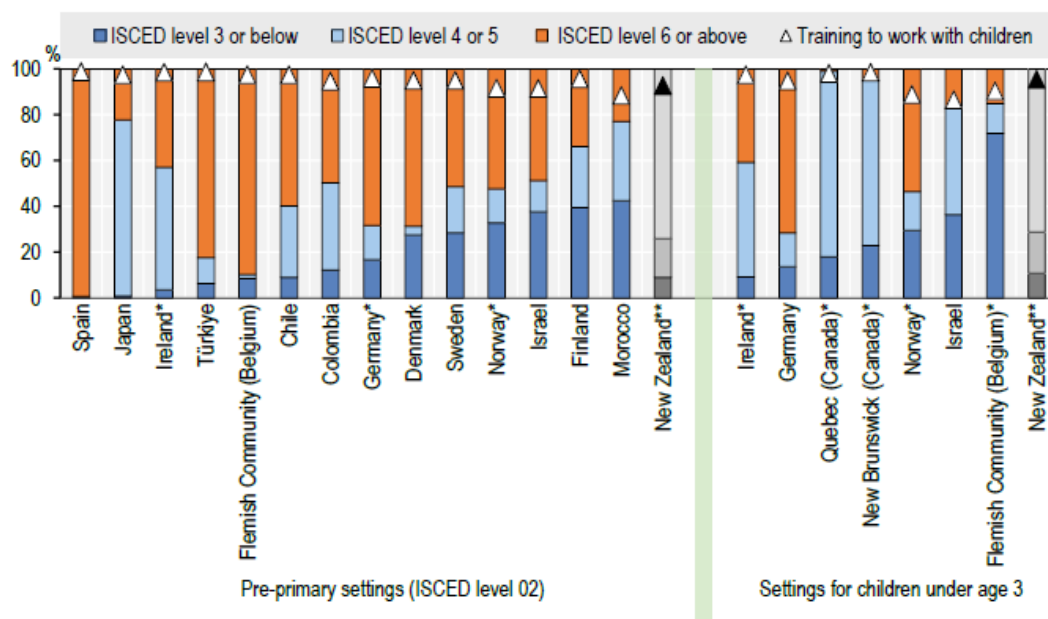
2. Niveau van de basisopleiding van kinderbegeleiders

Wat concludeert het TALIS Starting Strong onderzoek?

De Vlaamse kinderopvang heeft in internationaal opzicht een beperkt aandeel kinderbegeleiders die voortgezet of hoger onderwijs volgden. 72% van de bevroagde kinderbegeleiders had hoogstens een diploma secundair onderwijs. In andere landen en zeker ook in het Vlaams kleuteronderwijs is er een veel groter aandeel medewerkers met een hogere scholing, vaak met diploma hoger onderwijs (90% in kleuteronderwijs). Figuur 1 geeft dit duidelijk weer.

Deze vaststelling is niet nieuw en is ook logisch gelet op het feit dat er voor een kinderbegeleider geen diplomavereiste hoger onderwijs is (waar dit wel zo is in het kleuteronderwijs) en aangezien de personeelssubsidie voor kinderbegeleiders voorzien is op loonhoogte beroepssecundair onderwijs. Maar het verschil valt op.

Figuur 1: Hoogste behaalde opleidingsniveau 'staff' in ECEC

Wat betekent dit voor het Vlaams beleid kinderopvang?

We streven er op diverse manieren naar om het opleidingsniveau te verhogen:

- We zetten stappen om meer hoger gekwalificeerde mensen in de sector te werk te stellen. Vandaag zijn er al heel wat hoger opgeleide pedagogische coaches werkzaam. Via de bacheloropleiding Pedagogie van het Jonge Kind en een nieuw uit te bouwen graduaatsopleiding willen we de professionalisering van de sector verder versterken. De graduaatsopleiding is er nog niet, maar samen met en mede op vraag van de sector werd het beroepskwalificatieprofiel van 'Educatief begeleider jonge kinderen' uitgewerkt als eerste stap en ook al erkend door de Vlaamse regering (in juli 2025). Opgroeien hoopt dat de onderwijsverstrekkers snel gepaste opleidingstrajecten kunnen uitbouwen om deze kwalificatie te behalen zodat er mettertijd nieuwe en hoger geschoolde profielen kunnen instromen in de kinderopvang.
- Gelet op de lagere scholingsgraad, is verdere professionele ontwikkeling voor het personeel des te belangrijk in de Vlaamse kinderopvang. Heel wat kinderbegeleiders volgen bijscholing of worden op de werkplek ondersteund, zo blijkt ook uit het TALIS-onderzoek. We blijven daar op inzetten via pedagogische coaching en via hervorming van de ondersteuning.

3. Inhoud van de initiële opleiding van de kinderbegeleiders

Wat concludeert het TALIS Starting Strong onderzoek?

Gevraagd naar de inhoud van hun initiële opleiding geeft meer dan 75% van de kinderbegeleiders aan dat die gericht was op het werken met kinderen, dat er aandacht ging naar het stimuleren van spel en interactie, naar het ondersteunen van sociale en emotionele ontwikkeling en naar gezondheid, verzorging en veiligheid. Het ondersteunen van het vroege leren en omgaan met ouders werd door minder, maar wel nog door de helft van de kinderbegeleiders vermeld. Omgaan met diversiteit qua taal en/of qua ondersteuningsnoden en omgaan met kinderen uit meer kwetsbare gezinnen lijken thema's te zijn die minder aan bod lijken te komen in de basisopleidingen.

Wat betekent dit voor het Vlaams beleid kinderopvang?

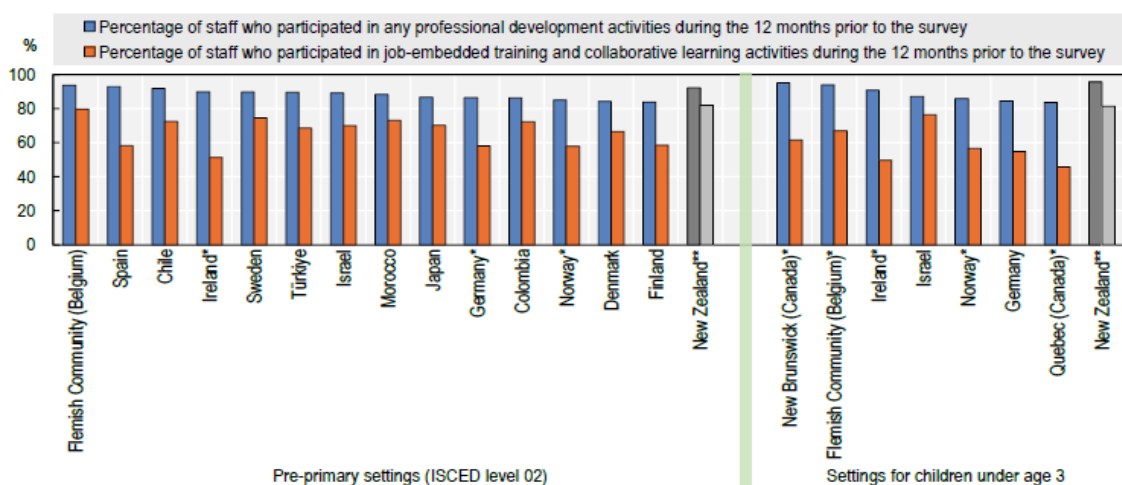
- Wat kinderbegeleiders in hun opleiding aangereikt krijgen moet goed aansluiten op de realiteit en op de ambities en maatschappelijke functies van de kinderopvang. Opgroeien wil de resultaten van dit onderzoek bespreken met de sector én de onderwijs- en opleidingsverstrekkers. Opgroeien voerde naar aanleiding van de resultaten van MeMoQ reeds gesprekken en hield bv. al een inspiratiedag voor leerkrachten van kinderbegeleiders. Ook de bevindingen van het Talis onderzoek zijn zinvol om nader met hen te bespreken, onder meer op vlak van diversiteit.
- De educatieve functie van de kinderopvang moet versterkt aan bod komen in de opleidingen, te meer omdat eerder uit het MeMoQ onderzoek bleek dat het domein educatieve ondersteuning (waaronder taalondersteuning) minder goed scoort dan de emotionele ondersteuning.
- De graduaatsopleiding kan hier mee het verschil maken. Het beroepskwalificatieprofiel van 'Educatief begeleider jonge kinderen' voorziet immers onder meer in het versterken op de werkvloer van de kinderbegeleiders op pedagogisch vlak, op vlak van het opbouwen van partnerschap met ouders en werken met kinderen met een diverse achtergrond. Het profiel vermeldt ook expliciet aandacht voor het stimuleren van taalontwikkeling en het omgaan met meertaligheid.

4. Verdere professionele ontwikkeling van kinderbegeleiders

Wat concludeert het TALIS Starting Strong onderzoek?

Uit de bevraging van de kinderbegeleiders blijkt dat ze op het moment van de bevraging (in 2024) nagenoeg allemaal in de laatste 12 maanden deelgenomen hadden aan minstens één bijscholingsactiviteit. Dat gebeurt ook vaak via vorming en bijscholing op de werkvloer. Zo gaf 34% van de kinderbegeleiders aan het voorbije jaar te hebben deelgenomen aan coaching. Dat het on-the-job gebeurt is voor een deel ook noodzakelijk zo lijkt het, omdat er weinig ruimte is om op de werkvloer te voorzien in vervanging voor collega's wanneer zij *vorming volgen*. De OESO hecht veel belang aan 'job-embedded and collaborative learning activities'.

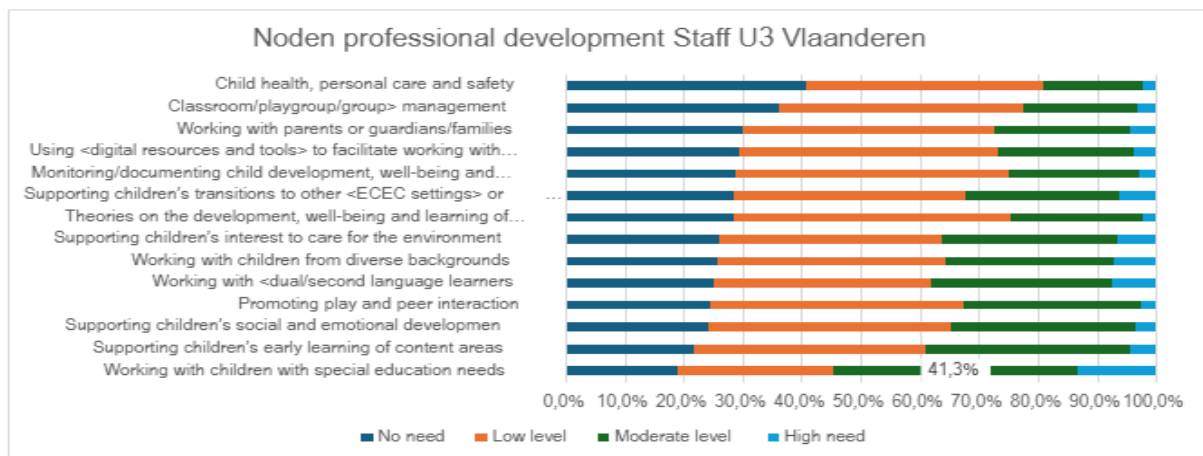
Figuur 2: Professionele ontwikkeling 'staff' in ECEC

Qua inhoud van de bijkomende vorming van personeel stelt de OESO vast dat de thema's van die professionele ontwikkeling de inhoud van de initiële opleidingen volgen en dat er vooral nood

is aan bijscholing over het werken met kinderen met specifieke zorgbehoeften/ontwikkelings-noden, aan bijscholing over vroege leren van kinderen en aan bijscholing over werken met anderstalige/meertalige kinderen. De cijfers voor de Vlaamse kinderopvang weerspiegelen (zie onderstaande figuur) de algemene resultaten.

Figuur 3: Oordeel kinderbegeleiders over nood aan professionele ontwikkeling per thema

Qua drempels vermeldden kinderbegeleiders dat er vaak geen vervanging is en/of te weinig tijd is voor verdere vorming. De OESO beveelt aan om deze drempels aan te pakken via samenwerking en “*more centralised replacement opportunities with staff replacements from other centres*”.

Wat betekent dit voor het Vlaams beleid kinderopvang?

- Opgroeien is tevreden dat er in de sector al ingezet wordt op vorming en bijscholing en dat onder meer coaching vaak voorkomt. Het werken met pedagogische coaches en mentoren in kader van zij-instroom was immers een expliciete keuze om gericht in te zetten op haalbare professionalisering zonder de opvang van de kinderen in het gedrang te brengen of afbreuk te doen aan de kind-begeleiderratio. Op korte termijn is het ook de bedoeling om met leercoaches te werken in Praktijkcentra.
- Opgroeien deelt de mening van de OESO dat coaching en werkplekleren inhoudelijk een sterk toegevoegde waarde heeft. On-the-job ervaren mensen wat het inhoudt om te werken met kinderen en via gerichte supervisie en coaching kan kwaliteit continu verbeterd worden. Werkplekleren en coaching zijn ook erg belangrijk om zij-instromers gericht en waar nodig individueel te kunnen ondersteunen in de groei van hun competenties en het traject naar de nodige basiskwalificatie.
- Deze legislatuur werken we verder aan het hervormen van de ondersteuning, door te centraliseren en te optimaliseren zodat ondersteuning nog doeltreffender wordt. We werken daarom ook mee aan de Leerstoel Kinderopvang (omdat we willen blijven leren hoe ondersteuning best vorm gegeven wordt).
- Dat heel wat medewerkers het gebrek aan vervanging én het gebrek aan tijd vermelden als drempels voor bijscholing is een belangrijk signaal. Kinderbegeleiders moeten voldoende mogelijkheden hebben voor bijscholing, zeker in een context waar de basis-opleiding beperkter is dan in vele andere landen. De OESO heeft een punt om aan te bevelen dat moet nagedacht worden over ‘*more centralised replacement opportunities*’. Een hervorming van de ondersteuning in de sector en betere samenwerking tussen organisatoren en opvanglocaties zouden soelaas kunnen brengen voor deze drempel. Als Vlaamse overheid zouden we vanuit het subsidiebeleid kunnen aansturen op het creëren van meer mogelijkheden en meer efficiëntie door de beschikbare middelen te koppelen

aan sterkere samenwerking tussen opvangorganisaties en te stimuleren dat deze middelen overheen grotere gehelen worden ingezet. Dit sluit aan bij de beleidsaanbevelingen van de Toekomstgroep kinderopvang. Ook de geplande innovatieve projecten die gericht zijn op het versterken van intersectorale samenwerking zouden hier een meerwaarde kunnen betekenen.

Het voorzien van meer mogelijkheden om in meer kindvrije uren te voorzien -ook een aanbeveling van de Toekomstgroep- zou meer vorming, coaching, intervisie en voorbereiding mogelijk kunnen maken. In vergelijking tot andere landen en tot het kleuteronderwijs komen kindvrije uren in de kinderopvang blijkbaar minder voor.

- Opgroeien wil de vaststellingen over de inhoud van vorming en bijscholing en de meest geformuleerde noden zeker bespreken met onderwijs- en opleidingsverstrekkers en de organisaties die pedagogische coaching en ondersteuning organiseren. Dergelijke gesprekken vonden al plaats naar aanleiding van de MeMoQ resultaten, maar we zullen ook de TALIS-resultaten ter sprake brengen op diverse fora (met CVO's, met bacheloropleidingen, met ondersteuningsorganisaties, ...)
- Dat de kinderopvang vragen naar ondersteuning bij diversiteit heeft, bleek al uit eerder onderzoek. Er werden daarom reeds diverse initiatieven genomen om de sector te ondersteunen op vlak van inclusie (zie leidraad inclusieve opvang, zie Centra voor Inclusieve Kinderopvang, zie aanvullende subsidies voor inclusieve opvang, zie introductie inclusieve opvang op website Opgroeien, intervisies rond diversiteit, ...) en op vlak van meertaligheid (zie het Pro-M-onderzoek, 'Professionals Opleiden over vroege Meertaligheid'). Dat heel wat opvanglocaties nog bijkomende ondersteuning nodig hebben, is een signaal om de bestaande initiatieven meer toegankelijk en bekend te maken en om onderwijs-, opleidings- en ondersteuningsorganisaties verder te wijzen op deze nood. Opgroeien zal deze resultaten meenemen bij de hervorming van het ondersteuningslandschap.

5. Omgaan met kinderen en ondersteunen van hun ontwikkeling

Wat concludeert het TALIS Starting Strong onderzoek?

Aan kinderbegeleiders werd in het TALIS -onderzoek gevraagd naar de frequentie waarin ze diverse praktijken toepasten om de ontwikkeling van kinderen te stimuleren. Er werd gepeild naar de ondersteuning op verschillende ontwikkelingsgebieden (niet enkel sociaal en emotioneel, maar ook qua ontwikkeling van taal, geletterdheid en rekenvaardigheid).

- Uit de resultaten blijkt dat de socio-emotionele ontwikkeling frequent wordt ondersteund. Op emotioneel vlak gaat het niet alleen om het troosten van kinderen, maar ook om hen te leren gevoelens te begrijpen en ze te leren uitdrukken. Op sociaal vlak worden kinderen ondersteund om te leren delen en om elkaar te leren helpen.
- Ook aan taalontwikkeling wordt door een groot deel van de kinderbegeleiders regelmatig aandacht besteed, vooral dan door het herformuleren of herhalen van woorden of zinnen en door kinderen via gerichte vragen aan te moedigen tot taal. Het zingen van liedjes voor of met de kinderen wordt door 84% van de kinderbegeleiders dagelijks gedaan om de geletterdheid te stimuleren.
- Het ondersteunen van rekenvaardigheden komt minder frequent voor in de Vlaamse kinderopvang. Minder dan een derde van de kinderbegeleiders vermeldt dit dagelijks te doen.

Wat betekent dit voor het Vlaams beleid kinderopvang?

- Opgroeien is blij met wat kinderbegeleiders aangeven te doen op diverse ontwikkelingsdomeinen en ziet in de resultaten een bevestiging van de pedagogische functie van de

kinderopvang. Kinderbegeleiders helpen jonge kinderen zich te ontwikkelen en doen dat op diverse gebieden via een breed gamma aan activiteiten en praktijken.

- Opgroeien blijft het belang van de pedagogische functie benadrukken. Dat de kinderopvang een opdracht heeft om de ontwikkeling op diverse ontwikkelingsdomeinen te ondersteunen staat in het pedagogisch raamwerk. Via metingen op basis van het wetenschappelijk instrument volgen we de voortgang op. Via het zelfevaluatie-instrument stimuleren we opvanglocaties om zelf aan de slag te gaan. Door extern toezicht van Zorginspectie vernemen locaties hoe ze scoren op de diverse domeinen van pedagogische kwaliteit.
- De socio-emotionele ondersteuning is het sterkst uitgebouwd. Het gaat ook om uitermate belangrijke zaken zoals leren samenleven en als kind leren je gevoelens begrijpen en ze uitdrukken. Via het lopend onderzoeksproject groepsocialisatie bekijken we of we sociale aspecten nog beter in de MeMoQ instrumenten kunnen verankeren.
- Het sterk ondersteunen van taalontwikkeling is niet alleen nodig gelet op de cruciale fase in de ontwikkeling van kinderen, maar ook gelet op het feit dat het MeMoQ onderzoek aantoonde dat er op vlak van ondersteunen van de taalontwikkeling nog marge voor verbetering was. De nieuwe beroepskwalificatie heeft er daarom ook veel aandacht voor.

6. Positie van de kinderopvang als basisvoorziening voor alle kinderen in breder netwerk van voorzieningen

Wat concludeert het TALIS Starting Strong onderzoek?

De OESO stelt dat -in tegenstelling tot de situatie in andere landen- het profiel van de kinderen in Vlaamse opvanglocaties niet erg verschilt tussen opvanglocaties en dat heel wat locaties een diversiteit aan kinderen opvangen. Tegelijk hecht de OESO veel belang aan een goede inbedding van opvang in breder netwerk aan gezinsgerichte diensten en aan goede samenwerking tussen die diensten en tussen opvang en onderwijs ter ondersteuning van de gezinnen. Op basis van de bevraging zou de Vlaamse kinderopvang nog niet zo intensief samenwerken met andere diensten. In andere landen gaven verantwoordelijken vaker aan dat er minstens maandelijks communicatie en/of samenwerking was met diensten gericht op kinderen of gezinnen en/of met specialisten inzake de ontwikkeling van kinderen.

Wat betekent dit voor het Vlaams beleid kinderopvang?

- Dat er qua profiel van de kinderen geen grote verschillen tussen opvanglocaties zijn, bewijst dat we er in Vlaanderen al enigszins in slagen om de toegankelijkheid van de kinderopvang structureel en projectmatig te verbeteren via inkomensgerelateerde tarieven, via subsidies inclusieve opvang, via plussubsidies en KOALA-middelen. In Vlaanderen werken we dus al de aanbeveling van de OESO om via gerichte financiering diversiteit in de opvang mogelijk te maken. Dat is een sterkte die we moeten behouden en waar mogelijk verder verfijnen in het kader van de uitwerking van het nieuw subsidiesysteem. Uit jaarlijkse monitoring en periodiek gebruiksonderzoek weten we echter dat het gebruik van kinderopvang nog sterk verschilt naar herkomst en kansarmoede. Dus blijvende aandacht is zeker nodig.
- Samenwerken met andere diensten in het kader van een geïntegreerde ondersteuning aan kinderen en gezinnen is nog een uitdaging volgens de OESO. We zetten er al op in via de projecten 'doorgaande lijn' en er vertrekt binnenkort een oproep voor innovatieve projecten om de sector te stimuleren om in te zetten op de samenwerking met andere ondersteunende diensten. Ook de lopende pilootprojecten met de huizen van het kind kunnen op dit vlak relevante inzichten genereren voor de toekomst.